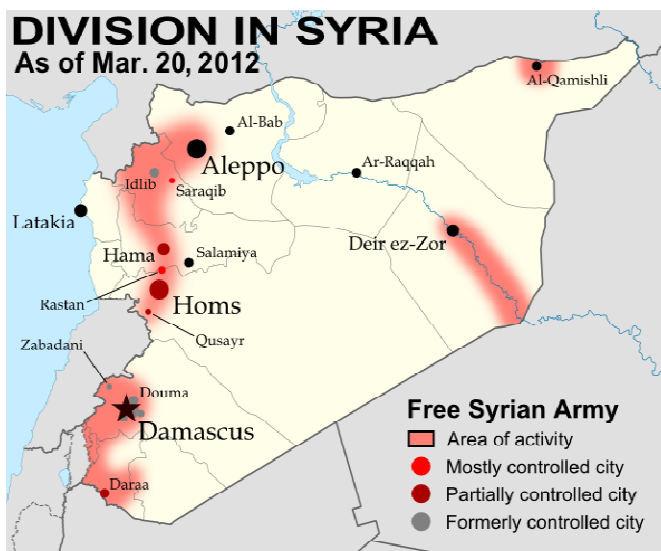

ГОДИНА СЛЕД НАЧАЛОТО В СИРИЯ: НАСТЪПВА ЛИ ПОВРАТНА ТОЧКА?

Преобладаващият външен интерес не наклонява към постигане на развързка като в Либия, а очертава друга перспектива

Пламен Иванов

Състоянието и борбата на режима и опозицията, но преди всичко външни фактори, подтикват развитие, различно от това, което стана в Либия миналата година.

Сирия – по-големите огнища на бунтовете и районите на въоръжената опозиция, 20 март 2012 г. (PolGeoNow)

Протестите започнаха на 15 март 2011 г. в Дараа с искане за демократични реформи и освобождаване на хилядите политически затворници. Седмица по-късно обхванаха Дамаск и още градове, паднаха първите жертви. Оттогава измина повече от година. В Либия за по-малко от половин година от февруарското начало на бунтовете, след приливи и отливи, нещата добиха по-различен вид. А за по-малко от година те достигнаха своя завършек.

Последните решения на СС (Съвета за сигурност) на ООН опитват да начертаят споразумяване, но бунтовниците и режимът засега предпочитат своето.

Каква е разликата от конфликта в Либия и кои са причините да няма обрат досега? Те са най-малко *пет*:

● За разлика от Либия, режимът в Сирия има твърдата подкрепа на две постоянни членки на СС: Русия и Китай. Освен това, Русия се застъпва много по-енергично за Сирия, отколкото за Либия. Два пъти – на 4 октомври 2011 г. и на 4 февруари 2012 г. – Русия и Китай блокираха двете проекторезолюции по Сирия. Първата¹ бе съставена преобладаващо от западноевропейци и бе подкрепена от повечето страни от 15-членния съвет, само Русия и Китай гласуваха против. Втората² бе предложена от Арабската лига и подкрепена от всичките останали 13 в съвета. По това време убитите граждани в Сирия надхвърляха 5 хиляди.

И двата проекта се обявиха за край на сраженията, освобождаване на задържаните и диалог за демократичен преход. Вторият документ бе по-ясно за слизване на президента Башар Асад от власт. Русия изтъкна, че с документите се търси претекст за въоръжено нашествие и сваляне на властта.

За Русия Сирия е най-близкият съюзник в Близкия Изток и не желае да го изгуби, след като така стана с Ирак и Либия, чиито режими подкрепяше до последния момент. Промяна на режима ще означава изгубване на позиции в Близкия Изток и в арабския свят. За разлика от Либия, Сирия е централен играч в Близкия Изток.

Интересно е защо Китай оказва такава твърда поддръжка, каквато не се очакваше, тъй като няма такива преки интереси в Сирия, каквито има Русия, и не продава толкова много оръжие на Сирия. По всяка вероятност Китай иска да изтъкне трайната си политика на ненамеса в страни и поддържане на невоенни мерки за разрешаване на конфликти. Друга причина е, че с прибягване до “за” или “въздържал се” Китай нямаше да демонстрира активно статут на велика сила, а щеше да изглежда оставил се пасивно друг да разиграва ситуацията. Китай и Русия навярно не желаят да победи още една революция срещу диктаторски режим и да повлияе обществото им. Не е изключено Русия да е поискала подкрепата на Китай относно Сирия, обещавайки в замяна подкрепа по близък за Китай проблем като Северна Корея.

С алауитския си режим Сирия е важна брънка във веригата, свързваща шиитски Иран и Хизбула. Падане на режима в Дамаск подкопава Иран и създава възможност за обновяване на схемата от равновесия в района. Иран, който също има добри отношения с Русия, оказва важна подкрепа на Сирия и се опасява още, че, ако падне Дамаск, вниманието към ядрената му програма ще се удвои.

¹ UN SC Fails to Adopt Draft Resolution Condemning Syria's Crackdown... , SC/10403, 4 Oct 2011: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/sc10403.doc.htm>

²² UN SC Fails to Adopt Draft Resolution on Syria... , SC/10536, 4 February 2012: <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10536.doc.htm>

- Подкрепата за режима не е само политическа: Русия е най-големият доставчик на оръжие. През 2011 г. доставките бяха за около 1 млрд. долара, продължават и сега. През същата година военният бюджет на режима бе удвоен основно с цел справяне с бунтовете. Русия доставя около 50 % от оръжието в Сирия, Китай и Северна Корея доставят около 30 % и Иран – около 20 %. Валидните оръжейни контракти с Русия са на стойност няколко милиарда долара. Все пак, отчитайки възражения на САЩ и Израел, Русия не достави исканите от Дамаск ракетни комплекси Искандер.

Тартус в Сирия е единствената руска база в Средиземноморието и също единствената руска база извън територията на бившия Съветски съюз. В Сирия има руски военни специалисти, каквито вероятно има и от Иран.

Оръжейно ембарго наложиха САЩ, западни и арабски страни, Турция и др. Оръжейното ембарго на ЕС влезе в сила на 9 май 2011 г., включвайки още ограничения за банки, представители на режима и техните авоари и др.

Обхватно международно оръжейно ембарго като за Либия не може да се наложи заради несъгласието на Русия и Китай. На 1 февруари 2012 г. руският представител в ООН посочи, че Русия ще наложи вето на всякакви опити за оръжейно ембарго в ООН. Преди това, на 29 ноември 2011 г., външният министър Сергей Лавров призова международната общност да спре да заплашва Дамаск с подобни ултиматуми.

Пак на 1 февруари, три дни преди гласуването на втората проекторезолюция, предишният генерал от генералния щаб Леонид Ивашов, сега президент на руската НПО Академия по геополитически проблеми, бе цитиран от медиите, че Русия е готова да защити с военна сила Сирия и Иран срещу чужда военна намеса, разглеждайки я като нападение срещу себе си, а операцията на САЩ срещу Либия – като действие на фашизма и Хитлер срещу Полша и Русия.

- Изгражданият международен фронт срещу Асад и в подкрепа на опозицията се разраства, но остава недостатъчен. Това не е само заради блокиращите действия на Русия и Китай, но и по съображения около въоръжаването на опозицията и неизвестности за бъдещето при падане на режима.

Срещу сирийския режим са всичките 22 от Арабската лига с остриета като Саудитска Арабия и Катар. Активност проявяват Тунис, Египет и Либия от Арабската пролет и страните от Магреб. Стремейки се да бъде централна сила, съседна Турция е координатор и организатор

на действия и база за бежанци и бунтовници. След като на 4 февруари т.г. президентът Никола Саркози обяви идеята си и след три дни Държавният департамент я подкрепи, на 24 февруари т.г. се оформи групата Приятели на Сирия, провела първото си заседание в Тунис. Следващото заседание на 2 април се очаква в Истанбул.

Заслужава да се отбележи последователната позиция на Арабската лига съвместно със западните страни, както и продължаващата ангажираност на Америка в района. Арабската лига и Франция остро разкритикуваха войната в Ирак през 2003 г., докато през 2011 г. точно те бяха заедно за сваляне на Муамар Кадафи в Либия, а през 2011-2012 г. са твърдо срещу Асад. С конфликтите и промените из целия близоизточен район, разтърсван съизмеримо с периода след османската окупация и след края на Първата световна война, САЩ остават въввлечени и очевидно ще поддържат дълго този приоритет. Общественото мнение през студената война в арабския Близък Изток бе преобладаващо на страната на Съветския съюз, а Америка бе преобладаващо непопулярна, възприемана като империалистически агресор. Днес арабската общественост преобладаващо иска да види САЩ и НАТО на помощ, каквато бе оказана в Либия през 2011 г. Траекториите на развитие на арабските страни флукутираха, преминавайки през повече социализъм, национализъм или авторитарна смес между тях, но сега, дори с повече ислямизъм, те са различни от преди. Редица държави от района търсят помощта на САЩ и НАТО, колкото и противоречиво да остава възприемането им сред една съществена по-радикална част на обществата им.

Но и гласовете от Америка не са единни. Президентът Барак Обама миналата година не веднъж заклеми сирийския режим и призова за по-активни действия срещу него. На 18 август 2011 г. той настоя Асад да се откаже от властта, прекрати кръвопролитията и осигури условията за ново демократично правителство. Тогава той подписа американски санкции за изолиране на режима, забраняващи американци да инвестират в Сирия и да внасят сирийски нефт. Представители на администрацията и след това продължиха с подобни призови.

Но провалът на втората резолюция дойде като удар в задънена улица и повратна точка за нов подход. Освен срещу Башар Асад, призивите на Обама срещу режима не са така остри.

Призови в САЩ за военна намеса отправя най-вече републиканският сенатор Джордж МакКейн, заедно с още един републикански и един независим сенатор. На 17 януари 2012 г. той призова за международни усилия за въздушни удари срещу Сирия. В

заявление от 6 март 2012 г.³ тримата призоваха за водена от САЩ международна кампания с въздушни удари срещу Сирия и морално американско задължение за отстраняване на Асад. Повечето конгресмени не ги подкрепят. Тримата приятели – както са известни – настояваха през 2011 г. за военна интервенция в Либия и бяха първоначално отхвърлени от останалите, както и от президента Барак Обама и министъра на отбраната Робърт Гейтс, а през 2007 г. настояваха за критично увеличаване на войските в Ирак като мярка за прелом в събитията и пак бяха отхвърлени от министри и депутати, включително Обама като сенатор. Някои изтъкват, че последвалите събития в двете страни са доказали прозорливостта им, но сега в Сирия нещата са по-различни.

Макар да допускат сирийската опозиция да бъде въоръжавана и да води въоръжена борба, САЩ и Великобритания официално не се застъпват точно те да извършват това въоръжаване, допускайки други да го правят. САЩ и Великобритания ще продължат да доставят на опозицията комуникационни средства, екипировка и др. Приблизително същото бе снабдяването от тях и за либийската опозиция миналата година, за разлика от Франция и Катар. На 7 март 2012 г. министърът на отбраната Леон Панета⁴ възрази пред сената срещу изявленията на МакКейн, уточнявайки, че САЩ не са за изпращане на войски и бомбардиране на Сирия, а предлагат на опозицията само несмъртоносна помощ. Той допълни, че САЩ вярват, че все още има възможност за намиране на разрешение без външна намеса, а изпратени войски няма да имат ясна мисия и сигурност за успех. Такава е позицията и на Великобритания.

Страни като Тунис, Либия и Египет изпращат различна екипировка на опозицията, но повечето от Арабската лига са на горните позиции. Те настояват сирийците сами да се справят, ако трябва военно, но не изтъкват конкретно, че ще им предоставят оръжие и ще се намесят военно.

Начело на инициативите за сваляне на Асад, за военна интервенция и за въоръжаване на опозиционерите са Саудитска Арабия и Катар. Те активно подпомагат опозицията, вероятно и с оръжие. Катар оказваше значителна подкрепа и в Либия, където се бе ангажирал по-активно от редица страни от НАТО.

³ Statement by Senators McCain, Lieberman and Graham on the Situation in Syria, March 6, 2012: http://mccain.senate.gov/public/index.cfm?ContentRecord_id=e814a13d-e4df-0e32-a114-8d9c8b777bb8&FuseAction=PressOffice.PressReleases

⁴ Statement on Syria before the Senate Armed Services Committee, Leon E. Panetta, DoD, March 07, 2012: <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1660>

Турция е за доброволно отказване на Асад от властта, санкции срещу режима, позволяване на коридори / зони за хуманитарна помощ на пострадалите и опозицията и т.н., но не за външна военна кампания и въоръжаване на опозицията. Премиерът Реджеп Тайип Ердоган настоя още по време на кръвопролитията през ноември миналата година Асад да слезе от поста, сравнявайки го с Кадафи и Адолф Хитлер. Външният министър Ахмет Давутоглу наскоро сравни Асад със Слободан Милошевич.

Израел няма официална позиция срещу Асад. Позицията на Израел бе същата по отношение на Либия при Муамар Кадафи, Египет при Хосни Мубарак и Тунис при Бен Али. Израел се опасява, че с падането на диктаторските режими на власт в страните им ще дойдат смъртни врагове – потисканите дотогава от властите радикални ислямистки движения.

След провала на втората резолюция американските предложения в СС вече не желаеха да конфронтират Русия, а да я привлекат, откъдето да дойде и подкрепата на Китай. Вместо резолюция започна подготвяне на друг документ. Така се стигна до определянето на бившия генерален секретар на ООН Кофи Анан за специален пратеник на ООН и Арабската лига и неговия план. Посещението му на 10 март в Дамаск и срещата с Асад бе последвано от друг ключов момент – заявлението на СС в подкрепа на плана Анан, прието на 21 март⁵ единодушно от всичките 15 в Съвета.

Заявлението е необвързващ документ, сравнително безопасен за Дамаск и благоприятен за Москва, с който се избегна нова резолюционна драма. Заявлението и планът на Анан до голяма степен включват руските предложения, съдържайки шест точки. По-важните от тях са прекратяване на огъня и сраженията с мониторинг от ООН, изтегляне на правителствените войски от селищата, осигуряване на достъп за предоставяне на хуманитарна помощ, повеждане на диалог между правителството и опозицията, освобождаване на задържаните, позволяване на мирни демонстрации и др. Никъде не се споменават външна намеса, слизване на Асад със смяна на режима или въздушни коридори. След предлагането на плана и гласуването на заявлението с изключение на опозицията всички заинтересовани страни ги подкрепиха, включително Саудитска Арабия и Катар. Останаха неприети предложенията на Катар за външна военна интервенция от арабски или международни сили. САЩ и западните страни нямаше как да не приветстват заявлението. На 27 март държавният секретар Хилари

⁵ In Presidential Statement, Security Council Gives Full Support to Efforts of Joint Special Envoy of United Nations, Arab League..., SC/10583, 21 March 2012: <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10583.doc.htm>

Клинтън посочи, че то представлява положителна стъпка на единен СС, в която Асад трябва да се вслуша – в противен случай натискът и изолацията на Сирия ще продължат. След съгласуване с Русия и Китай на същата дата Асад обяви приемане на заявлението, като Клинтън веднага изтъкна, че ще съдят за поведението му по действията, не по думите.

Сирийският национален съвет (СНС) извести отрицателното си становище на 22 март, изразявайки сериозни съмнения, че Асад ще изтегли войските от градовете и ще създаде условия за мир. Според опозицията документът предоставя права на режима да продължи да убива.

Трудно е да се направи извод дали до това консенсусно заявление, макар с несигурно приложение и бъдеще, бе достигнато само заради нуждата от Русия и Китай. То може да е било подтикнато от необходимост от повече внимание към проблема с ядрената програма на Иран. Не е за отбягване останалата здрава връзка Сирия-Иран. Ако първоначално е имало сценарий чрез минирание на ахилесовата пета на Иран – Сирия – да се въздейства на Иран, навярно това е отпаднало. Ако нещата се разглеждат по този начин, не е изключено да се очаква получаване на сътрудничество на Русия и Китай по Иран в замяна на отстъпката за тях от САЩ по въпроса Сирия.

В такъв контекст също не може да се каже категорично дали е такова виждането на Русия. Русия може би долавя, че САЩ няма решаващо да отделят вниманието си от Иран, заедно с Израел, и го отклонят към Сирия, при което приятелска Сирия ще остане силна и непревземаема.

Като че ли неслучайно след плана Анан и резолюцията руската твърда позиция се смекчава. Подкрепяйки плана му на 20 март т. г., външният министър Лавров настоя за прекратяване на огъня и дори разкритикува Асад за бавно прилагане на реформи, безконтролно разпространяване на конфликта и непропорционално използване на сила от армията. След два дни председателят на комисията по външни работи на руския парламент изтъкна необходимостта Асад да изведе войските от селищата и да допусне хуманитарна помощ. Американският отказ от резолюция в предишния дух даде резултат. В допълнение, според докладите на ООН, жертвите наближаваха 9 хиляди, а напусналите домовете си – 230 хиляди, а Русия често бе обвинявана, че не ги взема под внимание.

Тъй като не е сигурно, че действията чрез Анан ще доведат до поврат, в САЩ започна активизиране за подготвяне за неочаквана

ситуация. В края на февруари стана известно, че министерството на отбраната подготвя извънредни планове за Сирия. Макар да не става въпрос за предстоящи действия, Пентагонът посочи, че, за да няма изненади, отсега се отчитат фактори, които може да подтикнат към намеса. Такива може да са огромни бежански вълни като в Косово по времето на Слободан Милошевич, големи военни стълкновения като в Босна пак тогава или отпадане на подкрепата на Русия за Сирия. На 7 март т. г. председателят на обединения комитет на началник-щабове, генерал Мартин Демпси, потвърди пред сената⁶ подготвянето на планове, което било поискано от президента за поддържане на предварителна готовност при нужда от налагане на зони без полети и хуманитарни доставки. Планове съдържаха точки като собствени и сирийски сили, задачи за изпълнение, географски условия и т.н. Не е ясно дали планове предвиждат атаки над райони с бежански проблеми, съвместно участие със сили на Саудитска Арабия, Катар или Турция, необходимост от резолюция на СС на ООН и др.

Според коментари в Съвета за национална сигурност на САЩ е обсъждана политика на разширяване на американския ангажимент с вариант сваляне на режима, но само с предоставяне на невоенни средства и по-добро организиране на опозиционерите.

Наблюдатели считат, че на база “несмъртоносно” подпомагане на следващ етап може да се въведе и друго и че в действителност западно военно подпомагане се осъществява от месеци, макар ограничено. Според публикации на Уикилийкс от януари т. г., на съвместни срещи със западноевропейски представители в Пентагона през декември 2011 г. е обсъждана дейността на място на екипите им от силите за специални операции, подготвящи групи на въоръжената опозиция.

Във всеки случай стремежът в САЩ и Европа за участие към момента едва ли е по-широк. Дебатът по конфликта остава вял и незадълбочен. Акцентът в него вече се измества от интервенция и въоръжено подпомагане на опозицията повече към хуманитарна помощ, осигуряване на пострадалото население и вероятен мирен край.

Подпомагането на пострадалото население е сериозен проблем и за това се обсъждат (буферни) зони за сигурност и зони без полети край границата, както и хуманитарни коридори през границата за достъп до тях. Роля в тях от миналата година имат с инициативите си външните министри на Франция Ален Жупе, на Турция Ахмет Давутоглу и др. При зоните и коридорите съществува деликатният момент, че, ако

⁶ Iran Will Be Biggest Loser When Assad Falls, Panetta Says, American Forces Press Service, March 07, 2012: <http://www.jcs.mil/newsarticle.aspx?ID=844>

правителството не се съгласи, следва да се налагат и поддържат с чужда авиация.

Русия и Китай са против зоните. Арабски и други страни ги подкрепят. Сирия също е против. В Дамаск Асад подчерта пред Анан, че Сирия има готовност веднага да започне ракетен обстрел срещу всякаква чужда интервенция, дори за налагане на зони и коридори. Отделно през март сирийското правителство заяви, че за него зони и коридори под каквато и да е форма означават проникване, целящо подготвяне на територии за бъдеща военна интервенция.

Турция подкрепя зоните и играе ключова роля в цялата ситуация. Голяма част от над 35-те хиляди бежанци извън Сирия са в Турция. В лагера в област Хатай има над 15 хил. бежанци. През април се предвижда откриване на следващ лагер в съседната област Килис за 10 хил. души, а по-нататък ще има друг в Шанлъурфа за 20 хиляди. В Хатай се намира основната база на Свободната сирийска армия (ССА).

През последните години Турция разгърна сътрудничество със Сирия във всяко отношение, но кръвопролитията миналата година доведоха до промяна. Преобладаващо сунитското население на Турция симпатизира на преобладаващо сунитските сирийски бунтовници и желае да ги подпомага. Но в Турция има 15 млн. алевити, сродни на 2,5 млн. алауити в Сирия, от които е режимът в Дамаск. Те симпатизират на тях и на подкрепящия Иран. Ако Сирия се обхване от гражданска война при проваляне на мирните усилия, възниква също въпросът какво би могло да е отношението на преобладаващо шиитски Ирак, където конфликтът със сунитите не е затихнал и страната е под силното влияние на Иран.

Спрямо Турция Сирия може да подстрекае Кюрдската работническа партия като средство за отмъщение заради подкрепата на сирийската опозиция. Но, ако бъде притиснат или поради други причини режимът в Дамаск се принуди да въведе радикални реформи като в Ирак и предостави повече автономия на кюрдите, това несъмнено ще засили искрите от другата страна на границата, където турските кюрди отдавна желаят най-малко същото.

Важната роля, която се очертава да продължи да има Турция при всички по-нататъшни мирни и немирни процеси в Сирия, се посреща с подозрение от арабските страни. Те виждат влияние и в изграждане на обновена Сирия, каквото Турция се опитва да има в райони на Ирак и на целия Близък Изток. Подозрението в Иран също не е малко, в случай че една нова Сирия може да се окаже доминирана от сунитско ръководство. Поради това арабските страни и Иран не желаят Турция да участва толкова ефективно в подкрепата на опозицията и в евентуалната промяна на режима.

Ролята на Турция обаче принципно е улеснена и подчертана, освен географски, и от това, че на нея залагат като удобен партньор или член ООН, НАТО, Арабската лига, ЕС и САЩ. Добавят се близките ѝ връзки с трите страни в Арабската пролет и с други сили със значение за Сирия – Мюсюлманските братя. Както и в либийския процес, Истанбул е домакин на срещите на приятелите, макар в случая със Сирия ефективността на групата им да изглежда по-слаба.

- Режимът, армията и полицията на Башар Асад остават единни и силни. Ръководството на страната като цяло подкрепя президента с неголеми изключения. Не се забелязва вътрешни сили да се организират за преврат. Няма масови бягства на държавни служители, каквито имаше в Либия, способствали за бързо организиране на силна опозиция и практически на почти истинско второ правителство в страната със свои въоръжени сили.

Армията наброява 300 000, а върнатата на Асад алауитска милиция е 30-хилядна. Те разполагат с много повече и по-съвременни танкове и самолети от Кадафи. Както бе цитиран да казва руският външен министър Лавров: “и до зъби за се въоръжи сирийската опозиция, няма да може да победи правителствената армия”.

Съотношението на армията спрямо опозицията е значително в полза на правителството: изчислявано на 4:1 и по-голямо. Противовъздушната отбрана на Сирия е една от най-добрите в района. Тя е два пъти по-голяма от тази на Кадафи, разполагайки с 54 хил. души и хиляди зенитни ракети. Това сериозно възпира американски и други решения да се изпрати авиация дори за създаване на гранични коридори.

На 7 март т.г. генерал Мартин Демпси предупреди пред сената, че сирийската противовъздушна отбрана е по-силна от всички страни, където досега са прашани американски и съюзнически самолети и войски и ще нанесе големи загуби. В допълнение той посочи опасностите, които крият вероятно 100 пъти по-силните от Либия химически и биологични оръжия, разработени от Сирия.

- За разлика от либийската опозиция, опозицията в 22-милионна Сирия е по-слаба и по-малко въоръжена, макар да не е виновна за последното. Като цяло не е добре организирана, командната ѝ структура се нуждае от подобрене. Основната тактика на многото малки бойни групи е кратки партизански акции с бързи нападения и изтегляния. Групите нямат голяма сила да водят сериозни сражения. Често се принуждават да се укриват на турска територия.

Опозицията не успява да задържи трайно селища и райони. Бунтовниците в Либия успяваха това и така осигуряваха спокойни срещи със западни представители на “своя” територия, получаване на пратки оръжия и помощи чрез кацачи самолети.

Опозиционерите се изчисляват на нарастващи 50-60 хил. души, но реално активните бойци са по-малко. Според някои сведения има около 100 въоръжени групи, вътре и извън СНС или ССА. Ал Кайда подкрепя част от тях както при опозицията в Либия.

Оръжията са преобладаващо от типа на Калашников и РПГ, доставяни предимно от Саудитска Арабия и Катар. Възможно е да се използват и други канали, както и лично снабдяване. Чести са оплакванията за недостатъчни доставки, поради което се прибягва до черен пазар. Тогава един автомат струва до 8 хиляди долара, а един патрон – до 8. По “нормални” цени те са съответно до хиляда и един-два. Използваните нелегални канали идват от Ливан, Ирак и Турция.

Етническите групи в Сирия обхващат: 90 % араби, 9 % кюрди, 1 % арменци и други. От всички тях сунити са 75 %, алауити – 12 %, християни – 10 %, друзи – 3 %. Големи части от християните, кюрдите и друзите остават извън борбата, макар преобладаващо да са недоволни от режима. Някои от християните се оказват по-близки до алауитите.

Обявеният през август 2011 г. в Истанбул СНС⁷ ръководи ССА, но слабостите на съвета и армията бяха сред причините режимът да постига победи.

С тридневните боеве в Идлеб, завършили на 13 март, армията превзе четвъртия по-голям град в страната и четвърта важна опора на бунтовниците. Преди това тя успя в Растан, Хомс и Хама. На 15 март президентът Асад отбеляза своя годишнина от началото на “успешната борба срещу терористите” и раздаде медали за постигнати успехи. Последва настъпление в Дейр ал-Зур. Въпреки това съпротивата или демонстрациите продължават в тези градове, както и в Латакия, Халеп, Дараа и други.

Падането на Идлеб и годишнината в средата на март, както и новата тактика в ООН, подтикнаха вътрешно преосмисляне. На 14 март трима лидери от СНС подадоха оставка, присъединявайки се към критиките на опозиционери срещу слабости на СНС и ССА. Някои посочват, че лидерите зад граница упражняват слаба връзка и контрол

⁷ Отхвърлен единствено от режима, към момента СНС е признат само от Либия като единствен законен представител на народа и от редица други страни по различен начин. България призна СНС на 2.12.2011 г. официално като партньор за диалог чрез заявлението на министъра на външните работи Николай Младенов на срещата в София с Бурхан Галиун и представители на Съвета (подобно признаване на СНС засега имат САЩ, Великобритания, Франция, Испания, Тунис и Египет) (б.а.).

върху бойците в страната и ръководят непрозрачно. Има оплаквания за съмнително изразходване от СНС на предоставяните от арабски и западни страни пари. Други обвинения сочат твърде мудно координиране на дейностите по снабдяване и въоръжаване. СНС е критикуван също за проникване от Мюсюлманските братя.

Необходимо бе опозицията по-добре да се обедини и да оформи по-ефективен от ССА военен комитет / съвет, който да поеме конкретно военните задачи. Комитетът бе обявен на 22 март, след напускането на тримата лидери заедно с около 80 души от наброяващия 270 СНС.

Реорганизацията бе затвърдена на конференцията в Истанбул на 27-28 март, насърчена от САЩ и Турция с цел предстоящата среща на Приятели на Сирия през април да бъде по-ефективна. Около 300 души, водени от председателя на СНС Бурхан Галиун, който запазва поста си, приеха декларация за гражданска, демократична и свободна Сирия и се опитаха да начертаят стратегия за сваляне на Асад и обновяване на страната. Съветът отново бе деклариран за единен и единствен представител на опозицията, с потвърдено членство на досегашните 25 групи в него, както и за официален представител на сирийския народ. Военният комитет бе изтъкнат като единствен ръководен военен орган, който ще провежда операциите от името на СНС. Очаква се комитетът да фокусира усилия върху Дамаск и района: столицата, където е централната власт. Очаква се той да се възприема като по-надеждна структура от свободната армия и външната помощ за бунтовниците да бъде насочвана чрез него.

Приетата в Истанбул декларация подчерта продължаването на борбата, но не настоя за незабавно слизване на Асад от власт, приканвайки го да спазва плана на Кофи Анан и да изтегли войските от градовете. Представители на кюрдската група в СНС се въздържаха от подписване на декларацията, тъй като в нея не е споменато уреждането на кюрдския проблем в страната.

В *заклучение* може да се посочи, че планът Анан, изглеждащ компромисно изгоден за всички останали, навярно не устройва опозицията. Не е изключено опозиционерите да се чувстват предадени, след като тези, които подготвиха резолюциите за сваляне на Асад и за демократизиране на Сирия сега се съглашават с приятелите му. Ако опозиционерите продължават да желаят с оръжие в ръка да постигнат това, което направиха бойците в Либия и другаде, и вкарат и Сирия в зоната на Арабската пролет, това е обяснимо. Но заради силните фактори, в Сирия и навън, опозицията ще е в безизходица, ако продължава така. Макар с потенциал за по-добра организация и командна структура, тя остава без голяма сила, без решаващо външно

подпомагане и притискане на Асад, принуждавана да поеме път на диалог с режима, изглеждащ нежелан от нея, а и от него.

Запазил се засега цял, режимът продължава да е в стабилно положение с армия и полиция, без коалиция от врагове на хоризонта, каквато срещна Кадафи. Очевидно вътрешната нагласа, както и при опозиционерите, е да се разправи с противника докрай.

Асад прие плана на Анан, но войските му остават в селищата и районите на опозицията. Ако конфликтите продължат, все едно няма да има план Анан. Ожесточени размирици може да доведат до жертви от 10, 50 и повече хиляди. При това положение ще трябват не само коридори и зони, но и преосмисляне от Русия и Китай. Синовете често следват примера на бащите: преди 30 години Хафез Асад само в Хама повали 30 хиляди и остави града в руини. Дали такъв ще бъде прагът за отключване на интервенция и оръжие за опозицията? Но до какво ще доведе това?

САЩ едва ли въобще са се отказали от падането на Асад и застъпването за опозицията. Те може би го отлагат, вярвайки, че ще се постигне по-късно. И други режими са падали, колкото и да са внушавали вечността си през десетилетията, докато са били на власт.

Но опасенията за последствията от въздействието спрямо режима и опозицията не са малки. Прекален натиск и интервенция може да доведат до истинска гражданска война с пълен хаос, който да взриви целия район. Нестабилност и кръвопролития след падане на режима ще се разпространят бързо в съседните Ливан и Ирак.

На фона на невъзможността за другите варианти може да се обмисли още по-силен невоенен натиск: непрекъснато нарастващи политически и икономически санкции. Сирийският паунд вече се обезцени. Все повече хора се противопоставят на режима и са склонни да напуснат работа и дом и да се присъединят към борбата. Средната класа отслабва, увеличава се недоверието ѝ във властта. Постепенно отслабват възможностите на режима да гарантира нормална икономическа среда. Растат групи на недоволство.

Натискът се усеща и в армията. Увеличаването му може да я огъне и разцепи като по-големи части преминат на страната на опозицията, обръщайки се срещу Асад. Когато се разчита вече на стройна опозиция с преобладаваща над армията численост, тогава цялата насока на събитията ще обърне посоката си. Моментът ще е повратен, но деликатен: да не се установи нов военен режим като сегашния.

В случай че целият този процес върви последователно и ефективно, тогава достигането до решението ще бъде въпрос на време. Такова развитие ще е по-благоприятно, макар по-продължително.

Западът се нуждае от Русия да договори мирна сделка в Сирия и Русия се нуждае от запада да запази престиж в арабския свят, който вече се губеше. Ако тази връзка пак се разкъса, конфликтът ще стане безкраен. Възможно е залогът да е Асад, който да слезе от трона. Ако това е договорено с Русия и опозицията го приеме, съгласявайки се на преговори, може да се очаква и по-добро решение от катаклизма, през който премина Ирак.

Умората от Ирак и Афганистан, опасенията за нови жертви натискат взната в такава посока. Световната финансова криза тежи. Иран е по-тежката цел на етапа. Ако проблемът с ядрената му програма се реши скоро и трайно, вниманието към Сирия ще се удвои. Но ако възникне ирански конфликт, Сирия ще бъде за дълго забравена.

30 март 2012 г.